25/02/2024

Αποστολικό Ανάγνωσμα της Κυριακής Τελώνου και Φαρισαίου

/ Ορθόδοξες Προβολές

Κυριακή ΛΓ΄ Επιστολών (Τελώνου και Φαρισαίου), Αποστολικό Ανάγνωσμα: Β΄ Τιμ. γ΄ 10-15 (25/02/2024)

Πρωτότυπο Κείμενο

Τέκνον Τιμόθεε, παρηκολούθηκάς μου τῇ διδασκαλίᾳ, τῇ ἀγωγῇ, τῇ προθέσει, τῇ πίστει, τῇ μακροθυμίᾳ, τῇ ἀγάπῃ, τῇ ὑπομονῇ, τοῖς διωγμοῖς, τοῖς παθήμασιν, οἷά μοι ἐγένοντο ἐν Ἀντιοχείᾳ, ἐν Ἰκονίῳ, ἐν Λύστροις. Οἵους διωγμοὺς ὑπήνεγκα! Καὶ ἐκ πάντων με ἐρρύσατο ὁ Κύριος. Καὶ πάντες δὲ οἱ θέλοντες εὐσεβῶς ζῆν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ διωχθήσονται· πονηροὶ δέ ἄνθρωποι καὶ γόητες προκόψουσιν ἐπὶ τὸ χεῖρον, πλανῶντες καὶ πλανώμενοι. Σὺ δὲ μένε ἐν οἷς ἔμαθες καὶ ἐπιστώθης, εἰδὼς παρὰ τίνος ἔμαθες, καὶ ὅτι ἀπὸ βρέφους τὰ ἱερὰ γράμματα οἶδας, τὰ δυνάμενά σε σοφίσαι εἰς σωτηρίαν διὰ πίστεως τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.

Νεοελληνική Απόδοση

Παιδί μου Τιμόθεε, συμπορεύτηκες μαζί μου στη διδασκαλία, στον τρόπο ζωής, στους σκοπούς, στην πίστη, στη μακροθυμία, στην αγάπη, στην υπομονή, στους διωγμούς, στα παθήματα σαν αυτά που υπέμεινα στην Αντιόχεια, στο Ικόνιο, στα Λύστρα. Τι διωγμούς υπέφερα! Κι απ’ όλα με γλίτωσε ο Κύριος. Κι όχι μόνο εγώ, αλλά και όλοι όσοι θέλουν να ζήσουν με ευσέβεια, σύμφωνα με το θέλημα του Ιησού Χριστού, θα αντιμετωπίσουν διωγμούς. Μόνο οι πονηροί άνθρωποι και οι απατεώνες θα προκόβουν στο χειρότερο· θα εξαπατούν τους άλλους και οι άλλοι θα τους εξαπατούν. Εσύ όμως να μένεις σ’ αυτά που έμαθες και που για την αξιοπιστία τους έχεις τεκμήρια. Ξέρεις από ποιον τα έμαθες· και μη λησμονείς ότι από τη βρεφική σου ηλικία γνωρίζεις τη Γραφή, που μπορεί να σε κάνει σοφό οδηγώντας σε στη σωτηρία δια της πίστεως στον Ιησού Χριστό.

Σχολιασμός

«Συ δε μένε εν οις έμαθες και επιστώθης... ότι από βρέφους τα ιερά γράμματα οίδας»

Η αποστολική αυτή περικοπή προέρχεται από την Β΄ προς Τιμόθεον Επιστολή του Αποστόλου Παύλου. Οι δύο Επιστολές προς Τιμόθεον (Α΄ και Β΄), όπως και η προς Τίτον Επιστολή, ονομάστηκαν Ποιμαντικές, καθότι μέσα από το κείμενό τους ο Απ. Παύλος παρέχει οδηγίες προς τους δύο μαθητές του, όσον αφορά στο ποιμαντικό τους έργο. Είναι γνωστό ότι οι δύο αυτοί συνοδοί και συνεργάτες του Απ. Παύλου είχαν εγκατασταθεί από τον ίδιο ως επίσκοποι σε δύο σημαντικές τοπικές εκκλησίες, ο Τιμόθεος στην Έφεσο και ο Τίτος στην Κρήτη.

Η Β΄ προς Τιμόθεον Επιστολή είναι το τελευταίο έργο του Αποστόλου Παύλου. Γράφηκε στη Ρώμη λίγο πριν το μαρτυρικό τέλος του, κατά το τέλος του έτους 66 ή στις αρχές του 67. Ως το «κύκνειον άσμα» του Αποστόλου θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως η πνευματική διαθήκη του, όχι μόνο προς το μαθητή του Τιμόθεο, αλλά και προς όλη την Εκκλησία οικουμενικά και διαχρονικά.

Ο Απ. Παύλος βρίσκεται ενώπιον του μαρτυρίου, το οποίο αντιμετωπίζει με θάρρος και γι’ αυτό προτρέπει τον Τιμόθεο να συγκακοπαθήσει και αυτός «ως καλός στρατιώτης Ιησού Χριστού», αγωνιζόμενος για τη διαφύλαξη της αληθινής πίστης και την αντιμετώπιση των αιρετικών. Τα δυσκολίες στην άσκηση του ποιμαντικού του έργου, όπως τους διωγμούς, την κακία των ανθρώπων, την έκλυση των ηθών, ο Τιμόθεος καλείται να τις αντιμετωπίσει ενισχυόμενος από τη διδασκαλία και το παράδειγμα του δασκάλου του Απ. Παύλου και από την αγωγή που είχε από την παιδική του ηλικία και να συνεχίσει με σθένος το έργο του ευαγγελισμού και της διακονίας των ανθρώπων. Τέλος ο Παύλος, καθώς βρίσκεται στο τέλος του βίου

του και της ιεραποστολικής του δράσης, κλείνει την Β΄ προς Τιμόθεον Επιστολή με ένα απολογισμό του έργου του.

Ολόκληρη η Επιστολή διέπεται από την πατρική μέριμνα και αγάπη του Αποστόλου Παύλου προς το μαθητή του Τιμόθεο, στον οποίο αφήνει τις τελευταίες του υποθήκες. Ειδικότερα στην περικοπή μας υπενθυμίζει στο μαθητή του όσα έζησε μαζί του τα χρόνια που τον συνόδευε στις αποστολικές του περιοδείες. Του θυμίζει ότι μαζί του συμπορεύτηκε στη διδασκαλία, αλλά και στον τρόπο ζωής. Βίωσε τη δύναμη της πίστης, της μακροθυμίας, της αγάπης και της υπομονής. Έζησε τους διωγμούς και τα βασανιστήρια τα οποία υπέστη σε διάφορες περιοχές ο δάσκαλός του. Έζησε όμως επίσης τις σωτήριες παρεμβάσεις του Κυρίου. Γι' αυτό και ο Απόστολος του τονίζει ότι οι διωγμοί δεν είναι υπόθεση που αφορά μόνο τον ίδιο, αλλά «Όλοι όσοι θέλουν να ζήσουν με ευσέβεια, σύμφωνα με το θέλημα του Ιησού Χριστού, θα αντιμετωπίσουν διωγμούς» («Πάντες οι θέλοντες ευσεβώς ζην εν Χριστώ Ιησού διωχθήσονται»). Ο Παύλος επίσης προειδοποιεί τον Τιμόθεο ότι πρέπει να αναμένει την αύξηση του πολέμου των αιρέσεων μέσα στην Εκκλησία, καθώς «πονηροί άνθρωποι και γόητες προκόψουσιν επί το χείρον, πλανώντες και πλανώμενοι». Αυτές τις δυσκολίες στην άσκηση του ποιμαντικού και πνευματικού του έργου ο Τιμόθεος προτρέπεται να τις αντιμετωπίσει έχοντας ως πηγή δύναμης όσα είδε και έμαθε κοντά στον Απ. Παύλο, αλλά και όσα διδάχθηκε από μικρό παιδί. Εδώ ο Απόστολος αναφέρεται στη βαθιά ευσέβεια την οποία ενέπνευσαν στον Τιμόθεο από το γέννησή του η μητέρα του Ευνίκη και η γιαγιά του Λωίς (πρβλ. Β΄ Τιμ., 1,5).

Η τελευταία αυτή διαπίστωση του Απ. Παύλου προβάλλει σε ένα κρίσιμο σημείο της ζωής του Τιμοθέου τη μεγάλη σημασία που έχει γι' αυτόν η ανατροφή που έλαβε από τη βρεφική του ηλικία. Το ιδιαίτερα σημαντικό αυτό θέμα για κάθε εποχή θα μας απασχολήσει στη συνέχεια με βάση τα όσα τονίζει ο Απόστολος στους δύο τελευταίους στίχους της περικοπής (3,14-15).

Ο Τιμόθεος βρίσκεται σε μια πολύ κρίσιμη περίοδο της ζωής του ως άνθρωπος και ως ποιμένας. Από τη μια ο δάσκαλός του βρίσκεται στη φυλακή αναμένοντας το μαρτυρικό θάνατο. Από την άλλη ως επίσκοπος έχει πολλά σοβαρά προβλήματα να αντιμετωπίσει και η απουσία του Αποστόλου Παύλου σίγουρα θα τον επιφορτίζει με περισσότερη ευθύνη. Γι' αυτό ο Απόστολος του τονίζει: «Συ δε μένε εν οις έμαθες και επιστώθης, ειδώς παρά τίνος έμαθες, και ότι από βρέφους τα ιερά γράμματα οίδας, τα δυνάμενά σε σοφίσαι εις σωτηρίαν διά πίστεως της εν Χριστώ Ιησού».

Στην αρχή της περικοπής ακούμε τον Απ. Παύλο να θυμίζει στον Τιμόθεο όσα άκουσε και έζησε όντας συνοδός του. Τώρα φέρνει ενώπιόν του όσα έμαθε από τις δύο γυναίκες που τον ανέθρεψαν. Είναι χαρακτηριστικό στο σημείο αυτό ότι ο

Απόστολος δεν αναφέρεται μόνο στη διδασκαλία με λόγια, αλλά με το ρήμα «επιστώθης» προβάλλει τη βιωματική εμπειρία του Τιμοθέου. Γιατί όσα γενικά διδάσκει η Εκκλησία μας δεν αποτελούν θεωρητικές διατυπώσεις κάποιων αρχών και κανόνων, αλλά αποτελούν το απόσταγμα της εμπειρίας της, που γίνεται εμπειρία και βίωμα κάθε πιστού μέσα στο σώμα της Εκκλησίας. Γι' αυτό και γίνεται βαθιά η πεποίθηση για την αλήθειά τους, ώστε τίποτε –πειρασμοί, δοκιμασίες, αμφισβητήσεις– δεν μπορούν να αλλοιώσουν την πίστη. Σημειώνει χαρακτηριστικά ο άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος: «κατά βάθους γαρ η ρίζα κείται... ουδέν αυτήν παρατρέψαι δύναται». (Εις τήν Β΄ προς Τιμόθεον Επιστολήν, Ομιλία 8, 3).
Το παράδειγμα του Τιμοθέου προβάλλει επίσης την καταλυτική σημασία που έχει η μορφή της μητέρας στη διάπλαση του χαρακτήρα των παιδιών. Ο Μέγας Βασίλειος με περηφάνια ομολογεί πως στην ανάπτυξη της πνευματικής του ζωής και θεολογίας τον επηρέασε καθοριστικά η εμπειρία της εξαίρετης καθοδήγησης δύο γυναικών, της μητέρας του Εμμέλειας και της γιαγιάς του Μακρίνας. Γράφει λοιπόν: «Την πίστη που από παιδί διδάχθηκα από τη μακαρία μητέρα μου Εμμέλεια και τη γιαγιά μου τη Μακρίνα, την εμφύτευσα βαθιά μέσα μου και την άφησα ν' αυξάνεται» (Επιστ. 223, 3). Είναι προσφιλής στο Μ. Βασίλειο η εικόνα αυτή, όπου η πνευματική παρακαταθήκη των γονιών χαρακτηρίζεται ως σπόρος που εμφυτεύεται βαθιά στην ψυχή των παιδιών και εκεί αυξάνεται και καρποφορεί. Γι' αυτό αλλού σημειώνει: «Όπως ένας σπόρος, όταν φυτευτεί στη γη, μεγαλώνει και βγάζει περισσότερους καρπούς και δεν είναι δυνατό να μεταβληθεί στην πορεία σε άλλο είδος φυτού, έτσι κι εγώ τις αλήθειες που μου παρέδωσαν οι γονείς μου τις αύξησα μέσα μου, χωρίς όμως να αλλοιώσω το παραμικρό» (Επιστ. προς Ευστάθιον Σεβαστηνόν, PG 32, 825).

Βλέπουμε λοιπόν ότι οι νουθεσίες των γονέων, αλλά κυρίως το παράδειγμα και οι προσωπικές εμπειρίες των παιδιών μέσα στην Εκκλησία, συνοδεύουν τα παιδιά σε όλη τους τη ζωή. Συμβαίνει αυτό που σε άλλο σημείο τονίζει ο άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος: «Αν τα καλά διδάγματα εντυπωθούν στην ψυχή του παιδιού, ενώ ακόμη είναι απαλή, κανένας δεν θα μπορέσει να τα εξαλείψει, όταν θα γίνει σκληρή σαν την σφραγίδα, όπως ακριβώς συμβαίνει και με το κερί» (Περί κενοδοξίας και πώς δει του γονείς ανατρέφειν τα τέκνα, Sources Chretiènnes 188, 20). Αυτό είναι ιδιαίτερα ελπιδοφόρο για τους γονείς κάθε εποχής, αλλά κυρίως της δικής μας εποχής, όπου τα παιδιά εκτίθενται σε πολλούς και ύπουλους κινδύνους.

Μέσα από τις αναφορές του Απ. Παύλου και των Πατέρων της Εκκλησίας στο καίριο θέμα της ανατροφής των παιδιών διαπιστώνουμε ότι σε όλες τις εποχές υπάρχουν περίπου οι ίδιες δυσκολίες και κίνδυνοι. Αυτό που διαφοροποιεί όμως την εποχή μας από κάθε προηγούμενη είναι το γεγονός ότι σήμερα οι επηρεασμοί του

περιβάλλοντος έχουν πάρει άλλες μορφές και ξεπερνούν όρια γεωγραφικά και χρονικά. Οι κίνδυνοι στο χώρο του διαδικτύου, η έξαρση του προβλήματος των ναρκωτικών, τα παραδείγματα αντικοινωνικής συμπεριφοράς, η προβολή αρνητικών προτύπων από τα Μ.Μ.Ε., είναι κάποια παραδείγματα που δίκαια αυξάνουν την ανησυχία και την αγωνία των γονιών. Γι’ αυτό και περισσότερο από κάθε άλλη εποχή ο ρόλος της οικογένειας αποκτά σπουδαιότερη σημασία, καθώς η καθοδήγηση και το πρότυπο των γονιών, η αγάπη και η επικοινωνία ανάμεσα σ’ αυτούς και τα παιδιά, η διαρκής μέριμνα και παρακολούθηση είναι οι μόνοι τρόποι για να οδηγήσουν τα παιδιά μας με ασφάλεια στην ενηλικίωση (Βλ. σχετικά Κων. Κενανίδη, Η κρίση των εφήβων στη σύγχρονη οικογένεια. Συμβουλευτική ποιμαντική προσέγγιση, Αθήνα 2005).

Δεν θα ήταν υπερβολή να πούμε ότι τα παιδιά σήμερα διέρχονται «διά πυρός και ύδατος». Οι γονείς το διαπιστώνουν καθημερινά. Γι’ αυτό και όλοι κατανοούμε ότι μόνο με τα ανθρώπινα μέσα είναι αδύνατο να φέρουμε εις πέρας το έργο της αγωγής των παιδιών μας. Τα παιδιά έχουν ανάγκη από ισχυρή «πνευματική άμυνα», ώστε να παρέρχονται τους κινδύνους που τους περιβάλλουν και να αντιμετωπίζουν τους ποικίλους πειρασμούς, που τείνουν να δηλητηριάσουν τη ζωή τους. Γι’ αυτό καθοριστικής σημασίας για την ανάπτυξη της πνευματικής αυτής «άμυνας» είναι τα παιδιά να έχουν «από βρέφους» ζωντανή σχέση με τη μυστηριακή ζωή της Εκκλησίας, όπου θα βιώσουν την εμπειρία της παρουσίας του Θεού στη ζωή τους. Η εμπειρία της χάριτος του Θεού προσφέρει αληθινή πληρότητα στον άνθρωπο και τότε δεν έχει την ανάγκη να αναζητήσει σε ψεύτικους παράδεισους την ευτυχία και την πληρότητα. «Αν τα παιδιά βοηθηθούν από μικρά και γεμίσουν Χριστό, θα είναι κοντά του για πάντα. Και να ξεφύγουν λίγο, όταν μεγαλώσουν, λόγω της εφηβείας ή μιας κακής συναναστροφής, πάλι θα συνέλθουν. Γιατί η ευλάβεια που πότισε τις καρδιές τους στη μικρή ηλικία, δεν είναι δυνατό ποτέ να εξαλειφθεί», επαναλαμβάνει με απλότητα τους λόγους του Μεγάλου Βασιλείου και Αγ. Ιωάννη Χρυσοστόμου ο Γέρων Παΐσιος Αγιορείτης, για να καταλήξει: «Οι γονείς ας κάνουν ό,τι μπορούν για να βοηθήσουν τα παιδιά τους και ό,τι δεν μπορούν, γιατί ξεπερνάει τις δυνάμεις τους, ας το αναθέτουν στον Παντοδύναμο Θεό διά της προσευχής». (Γέροντος Παϊσίου Αγιορείτου, Λόγοι Δ΄. Οικογενειακή ζωή, Σουρωτή Θεσσαλονίκη, σ. 92).